

**Valstybės vardu ir su valstybės garantija gautų ūkio subjektų, turinčių
finansinių sunkumų paskolų gavimo, panaudojimo efektyvumo bei
finansinės būklės ir grąžinimo galimybių įvertinimas**

BENDROJI DALIS

Valstybės kontrolė, vykdydama Kompleksinių veiksmų planą (parengtą vykdant Lietuvos Respublikos Prezidento 2000 m. rugsėjo 1 d. dekretą Nr.985) nemokių įmonių problemoms spręsti bei Valstybės kontrolės 2000-2001 metų tikrinimų vykdymo programas, atliko valstybės vardu ir su valstybės garantija gautų paskolų gavimo bei panaudojimo efektyvumo ir paskolų gražinimo galimybių įvertinimą 43 šalies ūkio subjektuose (įstaigose, įmonėse, akcinėse bei uždarosiose akcinėse bendrovėse), turinčiuose finansinių sunkumų, bei Lietuvos Respublikos finansų ministerijoje. Valstybės kontrolė, vykdydama 2001 metų tikrinimų vykdymo programą, ir toliau atlieka valstybės vardu ir su valstybės garantija gautų paskolų gavimo bei panaudojimo efektyvumo ir paskolų gražinimo galimybių vertinimus.

Tikrinimo objektai buvo parinkti atsižvelgus į gavusių paskolas ūkio subjektų finansinius rodiklius 1999 metais, Finansų ministerijos pateiktą informaciją apie skolininkus, už kuriuos Finansų ministerija, kaip valstybės garantijos vykdytoja, sumokėjo įmokas užsienio kreditoriams iki 2001 m. sausio 1 d., Valstybės kontrolės atliktus tikrinimus 2000 metais bei Valstybės kontrolės 2001 metų tikrinimų vykdymo programą. Taip pat buvo analizuojami Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimai suteikti paskolas valstybės vardu ar suteikti valstybės garantijas už imamas paskolas, Valstybinės užsienio paskolų komisijos posėdžių protokolai, susiję su tikrinamųjų objektų paskolų suteikimu. Tikrinimų metu buvo vertinamas investicinių (verslo) planų, pagal kuriuos suteiktos paskolos, efektyvumas.

Į šį vertinimą neįtraukti 61 ūkio subjekto, kurių tikrinimai buvo atlikti 2000 metais pagal Valstybės kontrolės 2000 metų tikrinimų vykdymo programą, įvertinimai (tikrinimų rezultatai Valstybės kontrolės valstybės vardu ir su valstybės garantija gautų paskolų gavimo bei panaudojimo efektyvumo ir paskolų gražinimo galimybių įvertinimai pateikti: Lietuvos Respublikos Prezidentūrai, Nuolatinei tarpžinybinei komisijai nemokių įmonių problemoms spręsti, Lietuvos Respublikos Seimo Biudžeto ir finansų bei Ekonomikos komitetams, taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybei).

Tikrinimų metu iš ūkio subjektų buvo gauti patvirtinimai apie jų turimus įsipareigojimus valstybei pagal valstybės vardu perskolintas ar su valstybės garantija gautas paskolas.

Valstybės kontrolės pareigūnai, vertindami ūkio subjektus, atsižvelgė į verslo planų bei paskolų sutarčių sudarymą ir vykdymą, sutartinių prievolių įvykdymo užtikrinimą, paskolų gavimą, panaudojimą pagal tikslinę paskirtį, jų gražinimą, apskaitą, atskaitomybę bei ūkio subjektų finansinę būklę ir veiklos tęstinumo riziką.

Vertinimas buvo atliekamas atsižvelgiant į ūkio subjektų verslo planus (programas) bei paskolų panaudojimo tikslus.

1. Paskolos, suteiktos pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 10 02 nutarimą Nr.1296 “Dėl dalies Europos Ekonominės Bendrijos paskolos, suteiktos valstybinei įmonei “Lietuvos valstybinė energetikos sistema”, performinimo įmonėms” bei kitus norminius aktus dėl įsiskolinimų už suvartotus energetinius resursus.

Valstybės kontrolė patikrino šiuo Vyriausybės nutarimu (bei vėlesniais papildymais) skirtų paskolų lėšų panaudojimą 11 ūkio subjektų (AB “Kuro aparatūra”, AB “Vilniaus Sigma”, AB “Neris”, AB “Albitas”, AB “Velga”, AB “Dirbtinis pluoštas”, AB “Šilkas”, SP AB “Vilniaus šilumos tinklai”, SP AB “Vilniaus rajono šilumos tinklai”, SP AB “Jonavos šilumos tinklai”, SP AB “Telšių šilumos tinklai”) ir nustatė, kad minėtiems ūkio subjektams buvo perleisti valstybės įmonės “Lietuvos valstybinė energetikos sistema” įsipareigojimai, prisiimti pagal pasirašytą su Finansų ministerija 1993 09 03 paskolos sutartį Nr.13EB. Šiuos įsipareigojimus perėmė minėti ūkio subjektai pagal tarpusavio atsiskaitymų suderinimo aktus. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 10 02 nutarimu Nr.1296 (bei vėlesniais papildymais) ūkio subjektai, įsiskolinę už suvartotus energetinius išteklius, buvo įpareigoti performinti savo vardu dalį Europos Ekonominės Bendrijos paskolos, suteiktos valstybės įmonei “Lietuvos valstybinė energetikos sistema”. Verslo planai paskoloms gauti šiuo atveju nebuvo sudaryti, buvo vertinama tik ūkio subjektų finansinė būklė bei paskolų gražinimo galimybės. Tikrinant nustatyta:

1.1. AB “Kuro aparatūra”. Bendrovė gavo dvi paskolas konkreitiems tikslams: padengti įsiskolinimus energetikams (1995 10 20 sutartis Nr.9E dėl 487 843 euro, arba 2 521 758 Lt, paskolos, bendrovės turtas pagal šią sutartį Finansų ministerijai neįkeistas) ir įsiskolinimų darbuotojams padengti (1998 08 06 sutartis su Fondu bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių darbuotojų reikalavimams, susijusiems su darbo santykiais, tenkinti dėl 6 724 216 Lt paskolos, šiai paskolai užtikrinti, Lietuvos Respublikos Vyriausybei įkeistas bendrovės nekilnojamas turtas, kurio vertė 14,2 mln. Lt). Bendrovė paskolų gavimo metu dirbo nuostolingai, gamybinės veiklos pajamos nuolat mažėjo, finansinės būklės vertinimo rodikliai rodo, kad bendrovė negali vykdyti savo skolinių įsipareigojimų, tai yra ji nemoki. Bendrovė iki 1998 12 31 Finansų ministerijai gražino 204 977 eurus paskolos ir sumokėjo 94 505 eurus palūkanų. Bendras bendrovės įsiskolinimas 2001 01 01 pagal šias paskolas – 9 479 662 Lt, iš jų: paskolos už sunaudotus energetinius resursus dalis – 1 052 601 Lt, palūkanos – 306 473 Lt ir delspinigiai – 1 496 372 Lt, paskolos Fondui bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių darbuotojų reikalavimams, susijusiems su darbo santykiais, tenkinti dalis – 6 624 216 Lt.

1.2. AB “Vilniaus Sigma”. Bendrovė pagal 1995 10 20 sutartį Nr.7E dėl 195 137 eurų (725 363 Lt) paskolos suteikimo neįkeitė savo turto Finansų ministerijai. Nuo paskolos pasirašymo iki 1997 04 28

bendrovė vykdė gražinimus Finansų ministerijai iš savų lėšų, vėliau, bendrovei nustojus vykdyti paskolos gražinimus, Finansų ministerija 1998 03 25 sprendimu Nr.04-19/1597 nutarė išieškoti ne ginčo tvarka iš bendrovės sąskaitų banko įstaigose išieškoti šias lėšas bei areštuoti 8 mln. Lt vertės bendrovės turto. Bendrovės įsiskolinimas Finansų ministerijai 2001 01 01 finansinės apskaitos (suderintos su Finansų ministerija) duomenimis, sudarė 1 994 554 Lt, iš jų: 589 358 Lt - paskolos dalis, 234 152 Lt - palūkanų ir 1 171 044 Lt - delspinigių. Bendrovė paskolos gavimo metu ir iki šiol dirbo nuostolingai, finansinės būklės vertinimo rodikliai rodo, kad bendrovė negali vykdyti savo skolinių įsipareigojimų, tai yra ji nemoki.

1.3. AB “Neris”. Bendrovė pagal 1995 12 07 sutartį Nr.20E dėl 97 162 eurų (343 720,29 Lt) paskolos suteikimo neįkeitė savo turto Finansų ministerijai paskolos gražinimui užtikrinti. Bendrovė nuo paskolos sutarties pasirašymo iki 1999 metų dirbo nuostolingai. Per 1996-1997 metus bendrovė Finansų ministerijai gražino 8 469 eurus (29 960 Lt) paskolos dalies ir sumokėjo 7802,11 euro (27 600,7 Lt) palūkanų, vėliau gražinimai nebuvo atliekami. Nuo 1999 metų bendrovė pradėjo dirbti pelningai: per 1999 metus gauta 30 tūkst. Lt grynojo pelno, laukiamas 2000 metų pelnas – 250 tūkst. Lt. Bendrovė 2000 metų spalio mėnesį privatizuota. Bendrovės finansiniai rodikliai pastaruoju metu gerėja. Bendrovė į savo finansinę atskaitomybę yra įtraukusi 417 794 Lt įsiskolinimą Finansų ministerijai pagal sutartį Nr.20E, kaip užskaitą energetikos sistemai, tačiau į įsiskolinimo sumą neįtraukia pagal sutartį numatytų ir Finansų ministerijos apskaičiuotų delspinigių (ginčydami paskolos iš Finansų ministerijos gavimą Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso nuostatomis dėl paskolos sutarties sąvokos). Finansų ministerija šios paskolos sutarties administravimą 2000 11 30 sutartimi Nr.46-18/36 perdavė AB Turto bankui, kurioje nurodytas 329 657,71 euro (1 465 519,7 Lt), iš jų: 417 793,9 Lt - paskolos dalis, 169 243,5 Lt - mokėtinos palūkanos ir 878 482,3 Lt - delspinigių 2000 11 01 AB “Neris” įsiskolinimas.

1.4. AB “Albitas”. Bendrovė pagal 1995 10 20 sutartį Nr.14E dėl 151 426 eurų (782 751,28 Lt) paskolos suteikimo neįkeitė savo turto Finansų ministerijai paskolos gražinimui užtikrinti. Finansų ministerija 2000 11 29 paskolos perdavimo aktu Nr.46-18/29 perdavė negražintą paskolą administruoti AB Turto bankui. Ši paskola priskirta didžiausios rizikos paskolų grupei, įsiskolinimas Finansų ministerijai paskolos perdavimo metu buvo 2 326 453,75 Lt: 782 751,28 Lt - paskolos dalis, 313 935,99 Lt - mokėtinų palūkanų bei 1 229 766,48 Lt - delspinigių. Bendrovė visą paskolos naudojimo laikotarpį dirbo nuostolingai, jos finansinės būklės rodikliai yra nepatenkinami, paskolos gražinimo galimybės ribotos. Dėl tikrinimo AB “Albitas” metu nustatytų pažeidimų pašalinimo Valstybės kontrolė 2001 01 05 priėmė sprendimą Nr.260-04.

1.5. AB “Velga”. Bendrovė pagal 1995 12 07 sutartį Nr.19E dėl 194 326 eurų (687 447,66 Lt) paskolos suteikimo neįkeitė savo turto Finansų ministerijai paskolos grąžinimui užtikrinti. Paskolos suteikimo metu bendrovė gavo 1 058 659 Lt grynojo pelno, o nuo 1998 metų - dirbo nuostolingai ir gaunamas lėšas naudojo ne paskolai padengti, bet atsiskaityti su darbuotojais. Vykdamas Finansų ministerijos 1999 02 13 sprendimą Nr.1301-14-1835 dėl skolos išieškojimo iš bendrovės, areštuotas bendrovės nekilnojamasis turtas, kurio vertė 6 960 260 Lt. Paskola yra priskirta didžiausios rizikos paskolų grupei. Bendrovė, neturėdama raštiško Finansų ministerijos leidimo, 1997-2000 metais pardavė ilgalaikio turto už 12 512 649 Lt ir tuo pažeidė Valstybės skolos įstatymo 3 straipsnio 13 dalį. Bendrovės įsiskolinimas Finansų ministerijai 2000 09 30 sudarė 1 106 503,58 Lt: grąžintina paskolos dalis – 423 277,68 Lt, palūkanos – 127 955,84 Lt, delspinigiai – 555 270,36 Lt. Paskolą susigrąžinti galima būtų pardavus areštuotą bendrovės ilgalaikį turtą.

1.6. AB “Dirbtinis pluoštas”. Pagal 1995 10 20 sutartį Nr.5E dėl 819 576 eurų (4 236 552,26 Lt) paskolos suteikimo bendrovė neįkeitė savo turto Finansų ministerijai paskolos grąžinimui užtikrinti. Bendrovė 1995-1998 metų laikotarpiu dirbo pelningai ir iki 1999 06 29 Finansų ministerijai pagal nustatytą grafiką grąžino 2 791 601,71 Lt paskolos dalį ir 1 009 305,92 Lt palūkanų. Bendrovės 2000 12 01 įsiskolinimas Finansų ministerijai sudaro 1 183 539,28 Lt: grąžintina paskolos dalis – 724 854,24 Lt, palūkanos – 89 700,73 Lt ir delspinigiai – 368 984,31 Lt. Bendrovės galimybės grąžinti paskolą šiuo metu yra ribotos. Dėl tikrinimo metu nustatytų pažeidimų pašalinimo Valstybės kontrolė 2001 01 04 priėmė sprendimą Nr.260-03.

1.7. AB “Šilkas”. Pagal 1995 12 07 sutartį Nr.21E dėl 991 061 euro (5 054 807,52 Lt) paskolos suteikimo bendrovė neįkeitė savo turto Finansų ministerijai paskolos grąžinimui užtikrinti. 1995-2000 metais bendrovė dirbo nuostolingai ir gaudama paskolą buvo nemoki. Bendrovė, neturėdama raštiško Finansų ministerijos leidimo, 1996-2000 metais ilgalaikio turto pardavė už 8 549 000 Lt ir tuo pažeidė Valstybės skolos įstatymo 3 straipsnio 13 dalį. Pagal paskolos sutartį Nr.21E bendrovės įsiskolinimas Finansų ministerijai 2000 09 30 buvo – 15 025 180,02 Lt: grąžintina paskolos dalis – 5 054 807,52 Lt, palūkanos – 1 648 685,88 Lt ir delspinigiai – 8 321 686,62 Lt. Dėl tikrinimo metu nustatytų pažeidimų pašalinimo Valstybės kontrolė 2001 02 28 priėmė sprendimą Nr.250-7.

1.8. SP AB “Vilniaus rajono šilumos tinklai”. Vykdamas 1997 04 08 Lietuvos Respublikos specialios paskirties akcinės bendrovės “Lietuvos energija” reorganizavimo bei šilumos ūkio ir jo valdymo perdavimo savivaldybėms įstatymą Nr.VIII-182 ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 06 26 nutarimą Nr.675 “Dėl specialios paskirties akcinės bendrovės “Lietuvos energija” reorganizavimo” bendrovė su Finansų ministerija ir SP AB “Lietuvos energija” 1998 02 10 pasirašė sutartį Nr.300 dėl 26 603 514,87 Japonijos jenu “Lietuvos energijos” skolos perkėlimo specialios paskirties akcinei

bendrovei “Vilniaus rajono šilumos tinklai”. Bendrovės turtas sutarties vykdymui užtikrinti įkeistas nebuvo. Bendrovės finansinėje apskaitoje buvo užregistruotas 1 097 115 Lt finansinis įsiskolinimas, nors pagal tuo metu buvusį valiutos kursą šis įsiskolinimas sudarė 853 334,34 Lt, tai yra 243 780,66 Lt buvo mažesnis. Bendrovė paskolą ir palūkanas grąžino su pavėlavimais, iki 2000 09 30 įsiskolinimų Finansų ministerijai neturėjo. Bendrovė iki 2009 07 01 turi grąžinti – 19 951 526,87 Japonijos jenos (875 935 Lt) paskolos. Bendrovės finansinės būklės rodikliai patenkinami, tačiau, nesubalansavus pagamintos produkcijos (šilumos) kainų ir esant mažam energetinių resursų vartotojų mokumui, bendrovė nėra pajėgi laiku grąžinti paskolą bei mokėti palūkanas. Dėl tikrinimo metu nustatytų pažeidimų pašalinimo Valstybės kontrolė 2001 01 25 priėmė sprendimą Nr.5.

1.9. SP AB “Vilniaus šilumos tinklai”. Vykdamas 1997 04 08 Lietuvos Respublikos specialios paskirties akcinės bendrovės “Lietuvos energija” reorganizavimo bei šilumos ūkio ir jo valdymo perdavimo savivaldybėms įstatymą Nr.VIII-182 ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 06 26 nutarimą Nr.675 “Dėl specialios paskirties akcinės bendrovės “Lietuvos energija” reorganizavimo”, bendrovė su Finansų ministerija ir SP AB “Lietuvos energija” 1997 12 31 pasirašė keturias skolos perkėlimo sutartis (Nr.286, Nr.333, Nr.335, Nr.337) dėl 28 438 144,6 JAV dolerio ir 1 210 025,59 Vokietijos markės (bendra skolos suma – 117 086 227,4 Lt) paskolų. Bendrovės turtas sutarčių vykdymui užtikrinti įkeistas nebuvo.

Be šių paskolų, bendrovė gavo dar keturias užsienio paskolas. Vykdamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 12 08 nutarimą Nr.1362 “Dėl Švedijos valstybinės pramonės ir techninės plėtros valdybos (NUTEK) ir Danijos banko “Unibank A/S” paskolų, suteiktų specialios paskirties akcinei bendrovei “Lietuvos energija”, perkėlimo ir valstybės garantijų patvirtinimo” bendrovė naujai šiluminei trasai Vilniuje tiesti gavo dvi 6 023 408,99 JAV dolerių (24 093 635,96 Lt) paskolas su valstybės garantija. Bendrovė Finansų ministerijai neįkeitė savo turto, kaip tai numato minėtas Vyriausybės nutarimas. Vykdamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 07 31 nutarimą Nr.961 “Dėl paskolos specialios paskirties akcinei bendrovei “Vilniaus šilumos tinklai” valstybės garantijos”, bendrovei suteikta valstybės garantija dėl 14 399 900 Švedijos kronų (6 042 198,04 Lt) paskolos iš Švedijos nacionalinės energetikos administracijos Ignalinos miesto katilinės statybai užbaigti. Pagal 1997 10 17 paskolos sutartį Nr.272 bendrovė gavo 1 195 111,06 JAV dolerio (4 780 444,24 Lt) paskolą valstybės vardu mazutui pirkti. Bendra bendrovės gautų užsienio paskolų valstybės vardu bei suteiktų su valstybės garantija suma – 152 002 505,64 Lt. Paskolos ir palūkanos už jas grąžinamos paskolų grąžinimo grafikų nustatytais terminais. Bendrovė įsiskolinimų Finansų ministerijai neturi. Bendra negrąžintų paskolų suma 2000 10 01 sudarė – 98 706 280 Lt. Bendrovė po reorganizavimo 1997 metais

perėmė 34,8 mln. Lt nuostolį ir dirbo nuostolingai. Bendrovės finansinės būklės rodikliai patenkinami, tačiau jos finansinę būklę sunkina didelis vartotojų išiskolinimas už patiektą šilumą bei karštą vandenį.

1.10. SP AB “Jonavos šilumos tinklai”. Bendrovė 1997-1998 metais buvo gavusi keturias paskolas valstybės vardu ir su valstybės garantija. Trys paskolos (1997 12 31 skolos perleidimo sutartys Nr.326 ir Nr.312 bei valstybės garantuota paskola kuriai pirkti) gražintos 1998 metais. Vykdamas 1997 04 08 Lietuvos Respublikos specialios paskirties akcinės bendrovės “Lietuvos energija” reorganizavimo bei šilumos ūkio ir jo valdymo perdavimo savivaldybėms įstatymą Nr.VIII-182 ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 06 26 nutarimą Nr.675 “Dėl specialios paskirties akcinės bendrovės “Lietuvos energija” reorganizavimo”, bendrovė su Finansų ministerija ir SP AB “Lietuvos energija” 1998 06 05 pasirašė 150 819 207,18 Japonijos jenu (6 219 705 Lt) skolos perkėlimo sutartį Nr.362. Minėtoje sutartyje nebuvo numatyta finansiniams išsipareigojimams užtikrinti Finansų ministerijai įkeisti bendrovės turtą. Bendrovė iki 2000 01 01 vykdė paskolos gražinimus pagal sutartimi nustatytą paskolos gražinimo grafiką. Per 2000 metus laiku Finansų ministerijai negražinta 439 009,53 Lt. Bendrovė savo apyvartines lėšas naudojo ne finansiniams išsipareigojimams valstybei, bet kitomis (nuomos ir išperkamosios subnuomos) sutartimis prisiimtiems išsipareigojimams vykdyti. Bendrovės išiskolinimas Finansų ministerijai 2000 12 31 sudarė – 4 400 085,83 Lt: gražintina paskolos dalis – 4 170 591,08 Lt, palūkanos – 98 745,33 Lt ir delspinigiai – 130 749,42 Lt. Bendrovė dirbo nuostolingai, tačiau jos finansinės būklės rodikliai buvo pakankami, užtikrinant stabilią įmonės veiklą. Jos finansinę būklę sunkina didelis vartotojų išiskolinimas už patiektą šilumą bei karštą vandenį, didėjantys finansiniai išsipareigojimai. Dėl tikrinimo metu nustatytų pažeidimų pašalinimo Valstybės kontrolė 2001 02 28 priėmė sprendimą Nr.250-4.

1.11. SP AB “Telšių šilumos tinklai”. Vykdamas 1997 04 08 Lietuvos Respublikos specialios paskirties akcinės bendrovės “Lietuvos energija” reorganizavimo bei šilumos ūkio ir jo valdymo perdavimo savivaldybėms įstatymą Nr.VIII-182 ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 06 26 nutarimą Nr.675 “Dėl specialios paskirties akcinės bendrovės “Lietuvos energija” reorganizavimo”, bendrovė 1997 12 31 su Finansų ministerija ir SP AB “Lietuvos energija” pasirašė dvi skolos perkėlimo sutartis: Nr.324 dėl 126 828 JAV dolerių (507 312 Lt) paskolos, skirtos apmokėti už dujas, ir Nr.291 dėl 58 554 915,42 Japonijos jenu (2 414 774 Lt). Už šias paskolas bendrovė Finansų ministerijai savo turto neįkeitė. Paskola pagal sutartį Nr.324 Finansų ministerijai gražinta pavėluotai, todėl bendrovei buvo priskaičiuota ir sumokėta 187 584,12 Lt delspinigių. Pagal sutartį Nr.291 Finansų ministerijai iki 2000 09 30 bendrovė buvo gražinusi tik dalį paskolos (568 642,72 Lt), likusi negražinta paskolos dalis - 323 899 Lt ir palūkanos - 182 005 Lt. Už laiku nesumokėtą paskolą bendrovei buvo priskaičiuota 217 264,99 Lt delspinigių (sumokėta 119 696,99 Lt). Bendrovės 2000 09 30 išiskolinimas Finansų

ministerijai sudaro 1 846 131,28 Lt: grąžintina paskolos dalis – 1 566 558,28 Lt, palūkanos - 182 005 Lt, delspinigiai – 97 568 Lt. Iš viso bendrovei paskolų naudojimo laikotarpiu už laiku neatliktus mokėjimus buvo priskaičiuota 404 849,11 Lt delspinigių, iš kurių bendrovė sumokėjo 307 281,11 Lt. Bendrovė nuo įsteigimo 1997 metais dirbo nuostolingai, jos finansiniai rodikliai blogėja, išiskolinimas auga. Bendrovės nuosavas kapitalas 2000 10 01 buvo 33 procentais mažesnis už įstatinį kapitalą ir pagal 1994 07 05 Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo Nr.I-528 30 straipsnio 3 dalies reikalavimą bendrovės valdyba per 4 mėnesius nuo metinės ar ketvirtinės finansinės atskaitomybės sudarymo dienos pagal savo kompetenciją privalo tokią būklę ištaisyti arba sušaukti neeilinį visuotinį akcininkų susirinkimą. Apie šį ir kitus tikrinimo metu nustatytus pažeidimus Valstybės kontrolė 2001 01 29 raštu Nr.270-00/158-853 informavo Telšių rajono merą.

Įšvada. Ūkio subjektų pasirašytose su Finansų ministerija sutartyse nurodytos ūkio subjektų išiskolinimų (suderintų tarpusavio atsiskaitymo aktais) sumos valstybės įmonei “Lietuvos valstybinė energetikos sistema” (AB “Lietuvos energija”) už suvartotus energetinius išteklius, ūkio subjektai faktiškai paskolų lėšų pagal pasirašytas sutartis negavo. Verslo planai šioms paskoloms gauti sudaryti nebuvo, ūkio subjektai paskolų sutarčių pasirašymo metu dirbo nuostolingai, jų finansiniai rodikliai buvo nepatenkinami ir disponavimo paskolomis metu. Lietuvos Respublikos Vyriausybė, priimdama nutarimą performinti ūkio subjektų išiskolinimus energetikos sistemai kaip išiskolinimus valstybei, neįvertino šių ūkio subjektų mokumo. Valstybės kontrolė patikrino 11 ūkio subjektų, arba 45,8 procento subjektų, kuriems šie išiskolinimai buvo performinti. Bendra šių ūkio subjektų prisiimtų pagal skolų perkėlimo sutartis įsipareigojimų suma sudaro 176 593 811,7 Lt. Dauguma ūkio subjektų nepajėgūs vykdyti skolinių įsipareigojimų valstybei. Finansų ministerija neužtikrina tinkamo paskolų administravimo, jos taikomos sankcijos nėra efektyvios. Ūkio subjektų bendra išiskolinimo Finansų ministerijai ar AB Turto bankui suma 2001 01 01 sudarė 131 785 628,4 Lt, iš jų delspinigiai – 14 249 923,5 Lt, arba 10,8 procento viso išiskolinimo, ypač dideli (pusantro karto viršijantys paskolos sumą) delspinigiai priskaičiuoti bendrovėms “Vilniaus Sigma”, “Neris”, “Albitas” ir “Šilkas”.

2. Paskolos, suteiktos iš JAV pagal JAV visuomenės įstatymo PL-480 pirmą dalį “Maisto programa”, skirtą sojos rupiniams bei kukurūzams įsigyti, ir perskolintos ūkio subjektams.

Valstybės kontrolė patikrino paskolų, skirtų sojos rupiniams bei kukurūzams įsigyti iš JAV pagal PL-480 programą, lėšų panaudojimą 18 ūkio subjektų ir nustatė, kad nuo 1992 metų iš JAV kreditinės organizacijos “Commodity Credit Corporation” Lietuvos Respublika gavo 6 lengvatines ilgalaikes (30 metų trukmės) paskolas. Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutarimais (1993 02 03 Nr.53, 1993 07 21 Nr.548, 1994 05 16 Nr.375, 1995 05 24 Nr.732 ir vėlesniais) nustatė įplaukų, gautų

už sojos rupinius ir kukurūzus paskirstymo tvarką ir tai, kad sojos rupiniai ir kukurūzai pristatomi vartotojams pagal Žemės ūkio ministerijos paskirstymą. Ūkio subjektai paskolų pinigine išraiška negavo, bet paskolų sutartyse su Finansų ministerija įvardinti ūkio subjektų išskolinimai už gautus sojos rupinius (kombinuotuosius pašarus, pagamintus naudojant sojos rupinius). Investiciniai (verslo) planai šioms paskoloms nebuvo sudaromi. Tikrinant nustatyta:

2.1. UAB “Grūdtarna”. Bendrovė su Finansų ministerija pasirašė dvi sutartis (1995 07 28 Nr.79 dėl 1 396 tūkst. Lt ir 1998 02 19 Nr.356-ž dėl 123 883,58 JAV dolerio arba 495 543,32 Lt). Bendrovė sutarties Nr.79 įsipareigojimų įvykdymui užtikrinti Finansų ministerijai neįkeitė savo turto, o pagal sutartį Nr.356-ž - įkeitė kilnojamąjį (3 lengvuosius automobilius), finansinį (UAB poilsio namų “Ražės krantas” paprastąsias vardines akcijas) ir nekilnojamąjį turtą (patalpas Vilniuje), bendra įkeisto turto vertė - 552 000 Lt. Bendrovė praktiškai nevykdė sutartinių įsipareigojimų Finansų ministerijai, negrąžino paskolų pagal sutartyse nustatytus terminus, be to, bendrovės generalinis direktorius A.Želvys, pažeisdamas Valstybės skolos įstatymo 3 straipsnio 13 dalį, be Finansų ministerijos raštiško leidimo 1998 08 17 reorganizavo bendrovę iš akcinės į uždaryją akcinę bendrovę ir 1999- 2000 metais pardavė bendrovei priklausantį nekilnojamąjį turtą (tik dviem atvejais buvo kreiptasi su prašymu į Finansų ministeriją parduoti turtą, o gautas lėšas panaudoti paskoloms padengti; dalį gautų lėšų - 174 301,8 Lt bendrovė pervedė į Finansų ministerijos sąskaitą paskolai Nr.356-ž padengti). Finansų ministerija 2000 03 15 sprendimu Nr.1301-14-0003299 nutarė išieškoti iš bendrovės sąskaitų ne ginčo tvarka 2 504,3 tūkst. Lt paskolų, palūkanų bei delspinigių. Iki 2000 12 31 į Finansų ministerijos sąskaitą buvo pervesta tik 880 Lt, nors po minėto ministerijos sprendimo UAB “Grūdtarna” pardavė turto daugiau kaip už 290 tūkst. Lt. Ministerija 2000 11 28 bendrovės “Grūdtarna” paskolas perdavė administruoti AB Turto bankui. Bendrovės išskolinimas Finansų ministerijai 2000 12 31 buvo – 3 167 084,96 Lt, iš jų pagal sutartį Nr.79 sudarė paskola – 1 396 000 Lt, palūkanos - 314 100 Lt ir delspinigiai - 950 582,72 Lt, pagal sutartį Nr.356-ž sudarė paskola – 349 923,84 Lt, palūkanos - 25 739,76 Lt ir delspinigiai - 130 738,64 Lt. Bendrovė pastaruosius metus dirbo nuostolingai, pajamos iš gamybinės veiklos ir suteiktų paslaugų mažėja, finansinės būklės vertinimo rodikliai yra nepakankami, kad bendrovė galėtų vykdyti savo skolinius įsipareigojimus. Bendrovė yra nemoki. Dėl tikrinimo metu nustatytų pažeidimų Valstybės kontrolės Kvotos skyrius 2001 02 12 priėmė nutarimą skirti UAB “Grūdtarna” reviziją, kuri šiuo metu yra atliekama.

2.2. AB “Zelvė”. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 05 24 nutarimu Nr.732 bendrovė 1996 07 03 pasirašė sutartį Nr.95 su AB Lietuvos žemės ūkio banku dėl 62 689,8 JAV dolerio (250 759,2 Lt) paskolos suteikimo sojos rupiniams įsigyti. Pagal šią sutartį bendrovė įkeitė nekilnojamąjį turtą bankui. Paskolos grąžinimas pagal sutartį numatytas pradėti nuo 2002 m. balandžio

mėnesio. Nuo paskolos gavimo dienos bendrovė, vykdydama sutarties sąlygas, į AB Lietuvos žemės ūkio banko ir Finansų ministerijos sąskaitas pervedė 19 838,62 JAV dolerio (79 354,48 Lt) palūkanų. Bendrovė paskolų gražinimo grafiko laikosi. Vertinant bendrovės finansinės būklės rodiklius, nustatyta, kad bendrovė 1998 ir 1999 metais dirbo nuostolingai, kiti rodikliai buvo patenkinami. 2000 metus bendrovė baigė turėdama 219 655 Lt neaudituito pelno, realizavimo pajamos padidėjo, gerėjo ir kiti finansiniai rodikliai, todėl daroma išvada, kad bendrovė šiuo metu yra pajėgi gražinti valstybės vardu gautą paskolą.

2.3. AB "Išlaužo žuvis". Bendrovė 1996 10 01 su Finansų ministerija pasirašė paskolos sutartį Nr.169-ž dėl 83 889 JAV dolerių (335 556 Lt) paskolos sojos rupiniams įsigyti. Paskolos sutarčiai pasirašyti nebuvo visuotinio akcininkų susirinkimo pritarimo bei valdybos sprendimo. Bendrovė ne pagal tikslinę paskirtį panaudojo 21 309 Lt paskolos lėšų. Pagal paskolos gražinimo grafiką paskola pradedama gražinti 2000 10 01, tačiau iki 2000 12 29 paskolos dalis - 8388,9 JAV dolerio nesumokėta, palūkanas bendrovė mokėjo tik iki 1997 06 27 (sumokėta 15 019 Lt palūkanų), laiku nesumokėta 62 917 Lt palūkanų ir priskaičiuota 30 778 Lt delspinigių. Bendrovės įsiskolinimas Finansų ministerijai 2000 09 30 sudarė – 429 251 Lt, iš jų: 335 556 Lt - paskolos, 62 917 Lt - laiku nesumokėtos palūkanos ir 30 778 Lt - delspinigiai. Prieš gaunant paskolą bendrovės finansinė būklė buvo sunki. Bendrovės metinės finansinės atskaitomybės nepatvirtintos nepriklausomo auditoriaus, finansinės būklės vertinimo rodikliai yra blogi, bendrovė dirba nuostolingai, dalis bendrovės turto yra areštuota siekiant užtikrinti finansines ir sutartines prievoleles, taigi bendrovė nėra finansiškai pajėgi laiku gražinti paskolas ir mokėti palūkanas. Gauta paskola 2000 m. lapkričio mėn. perduota administruoti AB Turto bankui. Dėl nustatytų pažeidimų pašalinimo Valstybės kontrolė 2001 01 12 priėmė sprendimą Nr.260-05.

2.4. UAB "Naujasodžio agrofirma". Bendrovė, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 01 08 nutarimu Nr.45 "Dėl lėšų už parduotus sojos rupinius, gaunamus iš JAV 1996 metais, naudojimo tvarkos patvirtinimo", 1996 08 26 su Finansų ministerija pasirašė paskolos sutartį Nr.157-ž dėl 55 926 JAV dolerių (223 704 Lt, už kuriuos bendrovei nupirka 200 tonų sojos rupinių) ir vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 05 24 nutarimu Nr.732, 1996 06 20 su AB Lietuvos žemės ūkio banku pasirašė sutartį Nr.1 dėl 77 053 JAV dolerių (308 212 Lt, už kuriuos bendrovei nupirka 308,6 tonos sojos rupinių; šios sutarties reikalavimo teisės 1999 06 04 sutartimi Nr.3 perleistos Finansų ministerijai) paskolų sojos rupiniams įsigyti. Bendrovė gautas paskolas naudojo pagal tikslinę paskirtį, gautos paskolos teisingai įtrauktos į finansinę atskaitomybę. Bendrovė 2000 12 31 Finansų ministerijai buvo negražinusi 22 370,4 Lt paskolos (2001 m. sausio mėn. ši skola gražinta). Įsiskolinimas už abi paskolas 2000 12 31 buvo 543 534,32 Lt, iš jų: 22 370,4 Lt - paskolos, 9 021,56 Lt

-palūkanos ir 2 596,76 Lt - delspinigiai. Pažeisdama Valstybės skolos įstatymą bei sutartyse nustatytas sąlygas, bendrovė be raštiško Finansų ministerijos leidimo pardavė ir įkeitė ilgalaikį, bendra 8 247 012 Lt balansine verte, turta kitiems paskolų teikėjams. Bendrovė 1997 metais gavo 146 tūkst. Lt grynojo pelno, 1998 metais patyrė 172,1 tūkst. Lt nuostolio, 1999 metais nuostolis sudarė 341,2 tūkst. Lt, per 2000 metų devynis mėnesius gauta 498,4 tūkst. Lt pelno. Bendrovės finansinės būklės rodikliai yra nepakankami, kad bendrovė galėtų laiku gražinti paskolas ir mokėti palūkanas. Dėl nustatytų pažeidimų pašalinimo Valstybės kontrolė 2001 02 20 priėmė sprendimą Nr.260-08.

2.5. UAB “Liepinta”. Bendrovė 1998 02 19 su Finansų ministerija pasirašė paskolos sutartį Nr.355-ž dėl 26 392,37 JAV dolerio (105 569,48 Lt, už kuriuos bendrovei nupirka 102,75 tonos sojos rupinių) paskolos sojos rupiniams įsigyti. Paskolos gražinimui užtikrinti bendrovė Finansų ministerijai įkeitė 150 220 Lt vertės dedekles vištas ir pakaitinį prieauglį, kurių viena dalis parduota be Finansų ministerijos raštiško leidimo, kita - krito dėl ligos. Bendrovė sutartinių išpareigojimų Finansų ministerijai nevykdė (per laikotarpį nuo sutarties pasirašymo iki 2000 12 31 ministerijai sumokėjo 1501,52 JAV dolerio palūkanų), 2000 12 31 jos išskolinimas Finansų ministerijai sudarė 131 214,6 Lt, iš jų: 105 569,48 Lt - paskolos, 8 269,6 Lt - palūkanos ir 17 375,52 Lt - delspinigiai. Kauno apygardos teismas 2000 04 20 nutartimi iškėlė bendrovei bankroto bylą pagal buvusio bendrovės direktoriaus A.Venckaus prašymą. Bendrovės išskolinimas Finansų ministerijai priskirtas IV eilės kreditorių finansinių reikalavimų grupei, todėl Finansų ministerijai lieka maža galimybė susigražinti visą skolą. Dėl nustatytų pažeidimų tikrinimo medžiaga perduota Valstybės kontrolės Kvotos skyriui.

2.6. AB “Kėdainių biochemija”. Bendrovė su Finansų ministerija pasirašė tris sutartis dėl 2 455 546,32 Lt paskolų sojos rupiniams pirkti: -1996 02 06 Nr.122-ž, 1996 08 12 Nr. 156-ž ir 1998 02 19 Nr.357-ž. Už šias paskolas bendrovė tik 2000 10 03 įkeitė Finansų ministerijai nepriklausomo turto vertintojo 2,6 mln. Lt įvertintą neeksploatuojamą kilnojamąjį ir nekilnojamąjį turta. Bendrovė paskolų sumas į savo finansinę atskaitomybę įtraukė teisingai. Pagal paskolų mokėjimo grafikus bendrovė vykdė atsiskaitymus su Finansų ministerija iki 1999 metų birželio mėn., vėliau mokėjimai nebuvo atliekami. Bendrovės išskolinimas Finansų ministerijai 2000 10 31 pagal tris minėtas sutartis buvo 2 455 546 Lt, iš jų laiku negražinta: 683 477,92 Lt - paskolų, 219 510,96 Lt - palūkanų ir 249 610,84 Lt - delspinigių. Finansų ministerija 2000 05 29 sprendimu Nr.1301-12-0008205 nutarė išieškoti iš bendrovės sąskaitų 812 169,56 Lt, tačiau sprendime nenurodė visų bendrovės disponuojamų sąskaitų, todėl lėšos išieškotos nebuvo. Finansų ministerija perdavė paskolų administravimą AB Turto bankui. Bendrovės finansinės būklės rodikliai yra pakankami, kad bendrovė galėtų laiku gražinti paskolas ir mokėti palūkanas. Dėl tikrinimo metu nustatytų pažeidimų pašalinimo Valstybės kontrolė 2001 01 17 priėmė sprendimą Nr.240-01.

2.7. AB “Bugenių bekonas”. Bendrovė 1996 02 15 su Finansų ministerija pasirašė sutartį Nr.127-ž dėl 30 346,5 JAV dolerio paskolos (121 386 Lt, bendrovei nupirkta 125 tonos sojos rupinių). Turto įkeitimas paskolos sutartimi nenumatytas. Bendrovės finansinė būklė paskolos gavimo metu buvo patenkinama, dirbo pelningai. Įvertinus bendrovės ūkinę veiklą už 2000 metų pirmąjį pusmetį neigiamai bendrovė visuotinio akcininkų susirinkimo nutarimu nuo 2000 07 31 yra likviduojama pagal Akcinių bendrovių įstatymo 11 ir 12 straipsnius. Nutarimas likviduoti bendrovę buvo priimtas pažeidžiant Valstybės skolos įstatymą, t. y. be Finansų ministerijos raštiško leidimo. Visas bendrovės ilgalaikis materialusis 2 543 608 Lt vertės turtas yra areštuotas. Finansų ministerija, neįsikeitusi už teikiamą paskolą bendrovės turto, galės patenkinti reikalavimus dėl 121 386 Lt paskolos grąžinimo tik ketvirta eile. Bendrovė pažeidė Buhalterinės apskaitos pagrindų įstatymą, netinkamai įtraukė minėtą paskolą į savo finansinę atskaitomybę. Už suteiktą paskolą bendrovė iki 2000 07 01 palūkanas mokėjo laiku (sumokėta 7 113,34 JAV dolerių, arba 28 453,36 Lt). Paskolos grąžinimo pradžia - 2002 01 01, bendras bendrovės išskolinimas Finansų ministerijai už šią paskolą 2000 12 31 sudarė – 122 903,32 Lt. Apie tikrinimo metu nustatytus pažeidimus Valstybės kontrolės 2001 01 25 raštu Nr.270-00/159-845 informuoti Finansų ministerija ir AB “Bugenių bekonas” likvidatorius.

2.8. UAB “Eigirdžių agrofirma”. Bendrovė su AB Lietuvos žemės ūkio banko Telšių skyriumi pasirašė sutartį Nr.59 (sutarties sudarymo ir pasirašymo datos nėra) dėl 74 998 JAV dolerių (299 992 Lt, už kuriuos bendrovei nupirkta 300 tonų sojos rupinių) paskolos. Paskola pradėdama grąžinti 2002 01 01, palūkanos pradėdamos skaičiuoti nuo 1995 metų gruodžio mėnesio. Bendrovė bankui įkeitė 273 tūkst. Lt vertės nekilnojamąjį turtą, kuris įvertintas šalių susitarimu. Minėta paskola, pažeidžiant nustatytą tvarką, nebuvo įtraukta į bendrovės buhalterinę apskaitą iki 2000 09 01. Pagal reikalavimų perleidimo 1999 06 04 sutartį paskola buvo perleista administruoti Finansų ministerijai. Bendrovė nesilaikė palūkanų mokėjimo grafiko, iki 2001 01 01 sumokėjo 22 554,15 JAV dolerio (90 216,6 Lt) palūkanų, liko nesumokėta 34,77 JAV dolerio palūkanų ir 11,17 JAV dolerio delspinigių. Pažeidžiant Valstybės skolos įstatymo nuostatas, bendrovė be Finansų ministerijos raštiško leidimo pardavė ilgalaikio turto, kurio balansinė vertė 264 987,16 Lt, už 187 000 Lt. Vertinant bendrovės finansinę būklę nustatyta, kad bendrovė 1995-1998 ir 2000 metais dirbo pelningai (tik 1999 metus baigė su nuostoliu), kiti rodikliai buvo patenkinami, bendrovės veikla yra tęstina, ji pajėgi grąžinti paskolą bei mokėti palūkanas. Apie tikrinimo metu nustatytus pažeidimus Valstybės kontrolės 2001 02 08 raštu Nr.270-00/164-873 informuotas bendrovės direktorius.

2.9. AB “Šalnaičių agrofirma”. Bendrovė 1996 02 15 pasirašė su Finansų ministerija sutartį Nr.126-ž dėl 30 346,5 JAV dolerio (121 386 Lt, už kuriuos bendrovei nupirkta 125 tonos sojos rupinių) paskolos. Paskola turėjo būti pradėta grąžinti nuo 2002 01 01. Bendrovės neeiliniame visuotiniame

akcininkų susirinkime, įvykusiame 1999 05 10, nuspręsta pradėti bendrovės likvidavimo procedūrą. Pradėjusi likvidavimo procedūrą, bendrovė 2000 12 11 (anksčiau nei numatyta sutartyje grąžino Finansų ministerijai visą paskolą, palūkanas bei priskaičiuotus delspinigius, iš viso 150 752,36 Lt.

2.10. UAB “Auksinis karpis”. Bendrovė su AB Lietuvos žemės ūkio banko Rokiškio skyriumi pasirašė 1996 10 29 sutartį Nr.1 dėl 27 963 JAV dolerių (111 852 Lt, už kuriuos buvo nupirkta 100 tonų sojos rupinių) paskolos, 1999 05 10 reikalavimų perleidimo sutartimi Nr.25 ši paskola perleista Finansų ministerijai. Paskola turėjo būti pradėta grąžinti 2000 10 01 lygiomis dalimis po 2770 JAV dolerių, iki 2000 12 31 paskolos dalis, numatyta paskolos grąžinimo grafiku, negrąžinta Finansų ministerijai. Per naudojimosi paskola laikotarpį bendrovė sumokėjo Finansų ministerijai 7 496,92 Lt palūkanų ir 1 848,12 Lt delspinigių. Bendrovės įsiskolinimas Finansų ministerijai 2000 10 20 sudarė 116 343,24 Lt, iš jų: laiku negrąžinta paskolos dalis - 11 080 Lt, nesumokėtos palūkanos – 3 263,4 Lt ir delspinigiai už laiku nesumokėtas palūkanas bei paskolą - 1 227,84 Lt. Bendrovė pastaruosius metus dirbo nuostolingai, jos finansinės būklės rodikliai yra nepatenkinami, yra finansinės rizikos ir bankroto grėsmės požymių. Bendrovė nėra pajėgi laiku grąžinti paskolos bei mokėti palūkanų.

2.11. AB “Beržų kompleksas”. Bendrovė pasirašė dvi paskolų sutartis dėl sojos rupinių pirkimo: 1996 11 11 su AB Lietuvos žemės ūkio banko Jonavos skyriumi sutartis dėl 149 995,5 JAV dolerio suteikimo Nr.5P/96; (1999 01 20 reikalavimų perleidimo sutartimi Nr.15 perleista Finansų ministerijai) ir su Finansų ministerija 1996 07 30 sutartį Nr.154-ž dėl 111 852 JAV dolerių paskolų. Bendra paskolų suma – 1 047 390 Lt. Už abi paskolas bendrovė įkeitė savo turtą, kurio vertė 1 418 575 Lt. Bendrovė paskolas Finansų ministerijai grąžina grąžinimo grafike numatytais terminais, įsiskolinimų 2000 12 31 neturi (likusi grąžinti iki 2010 10 01 paskolų dalis – 1 002 649,2 Lt). Bendrovė dirba pelningai, finansinės būklės rodikliai yra pakankami, ji yra pajėgi grąžinti paskolą bei mokėti palūkanas. Tikrinimo metu pažeidimų nenustatyta.

2.12. AB “Sidabra”. Bendrovė su AB Lietuvos žemės ūkio banko Joniškio skyriumi pasirašė dvi paskolų suteikimo sutartis dėl sojos rupinių pirkimo: 1996 06 26 Nr.1 dėl 124 996,5 JAV dolerio ir 1996 11 28 Nr.2 dėl 151 000,2 JAV dolerio. Bendra paskolų suma sudaro 1 103 968,8 Lt, už jas nupirkta 1040 tonų sojos rupinių. Pagal 1999 06 04 reikalavimų perleidimo sutartis Nr.12 ir Nr.23 paskolos perduotos administruoti Finansų ministerijai. Paskolų grąžinimo pradžia - 2000 10 01 (pagal sutartį Nr.2) ir 2002 04 01 (pagal sutartį Nr.1). Bendrovė už suteiktas paskolas buvo įkeitusi 1 651 670 Lt vertės kilnojamąjį turtą. Bendrovė iki 2000 metų vykdė savo finansinius įsipareigojimus Finansų ministerijai. Nuo 2000 metų bendrovė palūkanas mokėdavo pavėluotai ir įsiskolinimas Finansų ministerijai 2000 09 30 buvo 55 332 Lt, - priskaičiuotų delspinigių - 9669,04 Lt. Bendrovė nuo 1998

metų dirba nuostolingai, bendrovės finansinės būklės rodikliai nepatenkinami, didelė bankroto grėsmė. Bendrovė nėra pajėgi laiku grąžinti paskolų bei mokėti palūkanų.

2.13. UAB “Ajasa”. Bendrovė su AB Lietuvos žemės ūkio banko Kelmės skyriumi pasirašė 1996 06 21 sutartį Nr.1 dėl 124 724,8 JAV dolerio (498 899,2 Lt, už kuriuos buvo nupirktas 500 tonų sojos rupinių) paskolos. Bankas 1998 12 10 reikalavimų perleidimo sutartimi Nr.2 šią paskolą perleido Finansų ministerijai. Bendrovės turtas už paskolą įkeistas nebuvo. Paskola turi būti pradėta grąžinti 2002 01 01, o palūkanos mokamos nuo 1996 06 20. Finansų ministerija 2000 11 30 perdavė paskolą administruoti AB Turto bankui. Bendrovė iki 1998 12 10 AB Lietuvos žemės ūkio banko Kelmės skyriui sumokėjo 9 224 JAV dolerius palūkanų ir 3 756 JAV dolerius delspinigių. Nuo 1998 12 10 paskolos sutartimi nustatytų palūkanų bei delspinigių bendrovė nemokėjo. Šiaulių apygardos teismo 2000 05 02 nutartimi bendrovei iškelta bankroto byla, skolos pagal vykdomuosius raštus viršija 4,5 mln. Lt, bendrovės kilnojamojo ir nekilnojamojo turto likvidacinė vertė 666 tūkst. Lt, todėl Finansų ministerijos, kaip neįsikeitusios už paskolą turto, kreditiniai reikalavimai grąžinti paskolą nebus įvykdyti. Bendrovės įsiskolinimas Finansų ministerijai (kreditinis reikalavimas) 2000 09 30 sudarė 540 961,96 Lt, iš jų: 498 899,2 Lt - paskola, 34 784,36 Lt - palūkanos ir 7278,4 Lt - delspinigiai.

2.14. ŽŪB “Draugas”. Bendrovė su AB Lietuvos žemės ūkio banko Radviliškio skyriumi pasirašė 1996 10 14 sutartį Nr.275 dėl 25 551,5 JAV dolerio (102 206 Lt, už kuriuos buvo nupirktas 102,35 tonos sojos rupinių) paskolos. Bankui įkeistas 273 531 Lt vertės nekilnojamas turtas (lopšelio-darželio pastatas). Bankas 1999 03 05 reikalavimų perleidimo sutartimi Nr.19 perleido šią paskolą Finansų ministerijai. Paskolos grąžinimo pradžia - 2002 04 01, palūkanos mokamos nuo 1995 11 20. 1996 metais Žemės ūkio ministerija 1996 07 18 įsakymu Nr.315 papildomai be paskolinės sutarties bendrovei skyrė 102,1 tonos sojos rupinių, už kuriuos bendrovė pervedė į Finansų ministerijos sąskaitą įsakymu Nr.315 nustatytą 114 200,88 Lt sumą. Bendrovė pagal pasirašytą paskolos sutartį finansinius įsipareigojimus vykdė. Bendrovė iki 1999 metų dirbo pelningai, finansinės būklės rodikliai yra geri, bankrotas negresia, bendrovė yra moki ir gali grąžinti paskolą bei mokėti palūkanas.

2.15. UAB “Skabeikių agrofirma”. Bendrovė su AB Lietuvos žemės ūkio banku 1998 04 07 pasirašė sutartį Nr.1 dėl 82 569,73 JAV dolerio (330 278,9 Lt, už kuriuos buvo nupirktas 330 tonos sojos rupinių) paskolos. Bankas 1998 metais reikalavimų perleidimo sutartimi šią paskolą perleido Finansų ministerijai. Bendrovės turtas už paskolą įkeistas nebuvo. Paskola turi būti pradėta grąžinti 2002 01 01, palūkanos mokamos nuo 1995 10 28. Bendrovė iki 2000 06 28 palūkanas mokėjo nereguliariai, vėliau įsiskolinimą (1 392,52 JAV dolerio, arba 5 5700,08 Lt) grąžino ir šiuo metu laikosi nustatytų terminų. Bendrovė per visą paskolos naudojimo laikotarpį dirbo pelningai, jos finansinės būklės rodikliai yra geri, bendrovė yra moki ir pajėgi grąžinti paskolą bei mokėti palūkanas. Dėl

tikrinimo metu nustatytų pažeidimų pašalinimo Valstybės kontrolė 2001 01 10 priėmė sprendimą Nr.280-71-02.

2.16. ŽŪB “Ginkūnų paukštynas”. Bendrovė su AB Lietuvos žemės ūkio banko Šiaulių skyriumi 1996 11 11 pasirašė sutartį Nr.1 dėl 83 889 JAV dolerių (335 556 Lt, už kuriuos buvo nupirktas 300 tonų sojos rupinių) paskolos, kuri turėjo būti pradėta gražinti nuo 2000 10 01, palūkanos - nuo 1996 11 11. Bendrovės turtas už paskolą įkeistas nebuvo. Bankas 1999 02 02 reikalavimų perleidimo sutartimi Nr.17 šią paskolą perleido Finansų ministerijai. Bendrovė palūkanas bankui ir vėliau Finansų ministerijai mokėjo laiku, įsiskolinimų neturėjo. Bendrovės finansinės būklės rodikliai yra patenkinami, ji turi daug gamybinių atsargų ir paskolą gali gražinti sutartyje numatytu laiku. Dėl tikrinimo metu nustatytų pažeidimų pašalinimo Valstybės kontrolė 2001 01 08 priėmė sprendimą Nr.280-72-01.

2.17. UAB “Veiviržo paukštynas”. Bendrovė su Finansų ministerija pasirašė tris sutartis dėl 966 273,27 JAV dolerio paskolų suteikimo (3 865 093,08 Lt, už kurias nupirktas 3 667,76 tonos sojos rupinių): 1996 03 15 sutartis Nr.136-ž (paskolos gražinimo pradžia - 2002 01 01), 1996 10 02 sutartis Nr.171-ž (paskolos gražinimo pradžia - 2000 10 01), 1998 02 19 sutartis Nr.353-ž (paskolos gražinimo pradžia - 1999 04 01, pabaiga - 2000 01 01). Palūkanos mokamos nuo paskolų gavimo dienos. Šių paskolų gražinimui užtikrinti bendrovė įkeitė Finansų ministerijai įkeitė 3 799 471 Lt vertės turtą: kilnojamasis turtas – 1 299 471 Lt ir vištos dedeklės – 2 500 000 Lt (vertė nustatyta šalių susitarimu). Vėliau (1999 07 14) bendrovė sumažino įkeisto turto vertę, įkeisdama (vietoje 2,5 mln. Lt vertės vištų dedeklių, kurias bendrovė perleido be Finansų ministerijos raštiško leidimo uždarajai akcinei bendrovei “Vilkyčių paukštynas”) 1 858 674 Lt vertės nekilnojamąjį turtą (vertė nustatyta šalių susitarimu). Įkeisto turto vertė buvo nepakankama skolai apsaugoti, kaip tai numatyta Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Lietuvos banko valdybos 1997 10 30 nutarimu Nr.1200/8 patvirtintos tvarkos 4 punkte. Klaipėdos apygardos teismas 2000 01 17 nutartimi iškelė UAB “Veiviržo paukštynas” bankroto bylą. Už paskolas pagal sutartis Nr.136-ž ir Nr.171-ž bendrovė mokėjo palūkanas bei delspinigius iki 1998 10 08, per tą laikotarpį sumokėta 230 725,08 Lt palūkanų ir 7 730,04 Lt delspinigių. Vėliau dėl sunkios finansinės padėties mokėjimai vykdomi nebuvo. Pagal paskolos sutartį Nr.353-ž bendrovė iki bankroto bylos iškėlimo Finansų ministerijai sumokėjo 52 798,04 Lt palūkanų ir paskola liko negražinta. Finansų ministerija Klaipėdos apygardos teismui pateikė 4 452 953,96 Lt finansinį reikalavimą, kuris 2000 02 25 buvo patvirtintas, tačiau bendrovė šio reikalavimo neįvykdė. UAB “Matininkai” vertinimu, bendrovės materialusis turtas, įkeistas Finansų ministerijai, sudaro 209 100 Lt, o viso bendrovės turto vertė - 361 600 Lt. Ministerija 2000 10 31 sutartimi UAB “Veiviržo paukštynas” suteiktas paskolas administruoti perdavė AB Turto bankui. Valstybės kontrolės Klaipėdos kontrolės skyriaus viršininkas

V.Rinkevičius 2001 03 05 raštu Nr.270-19-912 Šilutės rajono policijos vyriausiojo komisaro S.Mišėikio prašė pagal tikrinimo dokumentus priimti atitinkamą procesinį sprendimą dėl galimo dokumentų suklastojimo ir tyčinio bendrovės privedimo prie bankroto bei įkeisto turto iššvaistymo. Apie tikrinimo rezultatus 2001 03 06 raštu Nr.270-00/161-914 taip pat buvo informuoti AB Turto banko valdybos pirmininkas bei UAB “Veiviržo paukštynas” administratorius UAB “Klaipėdos verslo valdymo grupė”.

2.18. ŽŪB “Vyčia”. Bendrovė su AB Lietuvos žemės ūkio banko Kauno skyriumi 1996 06 26 pasirašė sutartį Nr.1 dėl 87 558 JAV dolerių (350 232 Lt, už kuriuos buvo nupirkta 350,19 tonos sojos rupinių) paskolos suteikimo. Bendrovės turtas įkeistas nebuvo. Bankas 1999 05 10 reikalavimų perleidimo sutartimi Nr.21 šios paskolos administravimą perleido Finansų ministerijai, o Finansų ministerija 2000 08 18 pavedimo sutartimi Nr.52-19/00-08-1550 - AB Turto bankui. Paskola pagal šią sutartį turi būti pradėta gražinti 2002 07 01, palūkanos mokamos nuo 1996 12 30. Bendrovė palūkanas mokėjo pagal sutartyje numatytą grafiką, įsiskolinimų 2000 12 31 neturėjo. Nors bendrovė dirba nuostolingai, jos finansinės būklės rodikliai yra patenkinami, taigi yra galimybė paskolą gražinti laiku. Tikrinimo metu buvo nustatyti nesusiję su paskola finansinės veiklos pažeidimai, kuriems pašalinti priimtas Valstybės kontrolės 2001 02 28 sprendimas Nr.250-3.

Išvada. Valstybės kontrolė patikrino 18 bendrovių (24,7 procento), gavusių tokias paskolas sojos rupiniams įsigyti. Bendrovės paskolų lėšų pinigine išraiška pagal pasirašytas sutartis negavo. Verslo planai šioms paskoloms sudaryti nebuvo, dauguma bendrovių paskolų sutarčių pasirašymo metu dirbo nuostolingai, jų finansiniai rodikliai buvo nepatenkinami ir disponavimo paskolomis metu. Paskolų sutartyse įvardinti bendrovių įsiskolinimai už joms pateiktus sojos rupinius. Patikrino 18 bendrovių arba 24,7 procento nuo bendro, gavusių tokias paskolas, kiekio. Tik AB “Šalnaičių agrofirma” su Finansų ministerijai atsiskaitė už gautą paskolą visiškai, trys bendrovės (AB “Zelvė”, ŽŪB “Draugas” bei ŽŪB “Ginkūnų paukštynas”) mokėjimus vykdo laiku. Bendra 18 bendrovių priimtų už gautus sojos rupinius įsipareigojimų suma sudaro 13 859 130,3 Lt, įsiskolinimas 2000 12 31 – 16 946 118,5 Lt, iš jo delspinigiai – 1 648 366,2 Lt, arba 9,7 procento nuo bendros įsiskolinimo sumos. Finansų ministerijos paskolų administravimas buvo nepakankamas, o Žemės ūkio ministerija neužtikrino, kad paskolos (sojos rupinių) būtų skirtos tik tomis bendrovėms, kurios yra pajėgios jas gražinti, taip pat nusišalino nuo savo reguliavimo sferai priskirtų bendrovių veiklos ir paskolų gražinimo kontrolės, palikdama dėl paskolų gražinimo iškilusias problemas spręsti Finansų ministerijai ir AB Lietuvos žemės ūkio bankui.

3. Paskolos, suteiktos su valstybės garantija atskiriems ūkio subjektams

Valstybės kontrolė patikrino paskolų su valstybės garantija (Lietuvos ūkio subjektų pasirašytų paskolų sutarčių, kurių sąlygų įvykdymą garantuoja valstybė) panaudojimą 10 ūkio subjektų. Vertinant atskirus ūkio subjektus, nustatyta:

3.1. AB “Dvarčionių keramika”. Bendrovės verslo plane buvo numatyta pirkti ir įdiegti keramikos produkcijos gamybos technologiją. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1994 07 29 nutarimu Nr.653 “Dėl paskolos bendrai Lietuvos ir Italijos įmonei – uždarajai akcinei bendrovei “Dvarčionių keramika” valstybės garantijos” suteikė valstybės garantiją dėl bendrovei teikiamos 7,5 mln. JAV dolerio paskolos. Dėl apyvartinių lėšų trūkumo bendrovė ne visada laiku vykdė savo sutartinius įsipareigojimus. Lietuvos Respublikos Vyriausybė, atsižvelgdama į bendrovės prašymus, savo nutarimais dėl gautos su valstybės garantija paskolos grąžinimo bei skolos Finansų ministerijai įforminimo (1997 04 11 Nr.353, 1998 12 31 Nr.1549, 1999 03 31 Nr.366, 2000 10 23 Nr.1260 ir kitais) keitė paskolos sutarčių, pasirašytų tarp Finansų ministerijos ir bendrovės, sąlygas: keitė vėlesniems periodams paskolų grąžinimo pradžios ir pabaigos terminus, mažino metinių palūkanų normą. Vadovaujantis šiais Vyriausybės nutarimais buvo keičiamos ir skolos grąžinimo paskolų sutartys (sutartyse nukelti paskolų grąžinimo terminai, sumažintos palūkanų normos). Bendrovė paskolų lėšas panaudojo pagal tikslinę, verslo plane numatytą, paskirtį, už gautas paskolas bendrovė įkeitė Finansų ministerijai ilgalaikį turtą, kurio vertė 36,9 mln. Lt. Finansų ministerija, kaip valstybės garantijos vykdytojas, 1997-2000 metais grąžino paskolos dalį bei mokėjo palūkanas užsienio kreditoriui. Dėl Finansų ministerijos atliktų mokėjimų (ministerija, kaip valstybės garantijos vykdytoja, sumokėjo už bendrovę užsienio kreditoriui iš viso 5 955 025,02 JAV dolerio, arba 23 820 100,08 Lt, iš Valstybės skolos aptarnavimui skirtų lėšų) ir vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais dėl skolos Finansų ministerijai įforminimo (1998 12 31 nutarimas Nr.1549, 1999 03 31 nutarimas Nr.366, 1999 11 11 nutarimas Nr.1258, 2000 10 23 nutarimas Nr.1260) bendrovė su ministerija pasirašė penkias skolos grąžinimo sutartis. Pagal šias skolos grąžinimo sutartis Finansų ministerija bendrovei priskaičiavo 304 404,92 Lt delspinigių už laiku negrąžintas paskolas bei nesumokėtas palūkanas. Bendrovė per 1997-2000 metus grąžino ministerijai 816 209,07 JAV dolerio, iš jų: 626 733,27 JAV dolerių (2 506 933,08 Lt) paskolų ir 189 475,8 JAV dolerių (757 903,2 Lt) palūkanų. Iš šios bendros sumos 69 988,12 JAV dolerio sumokėta pagal finansų ministro J.Liongino 1999 09 24 priimtą sprendimą Nr.1301-12/15956 “Dėl skolų išieškojimo iš skolininko sąskaitų banko įstaigose”. Finansų ministerija, atsižvelgusi į bendrovės prašymą, 1999 10 07 šį sprendimą atšaukė. Įsiskolinimų pagal paskolų sutartis bendrovė 2001 01 01 neturėjo, iki 2008 12 01 jai liko sumokėti 5 328 333,92 JAV dolerio (21 313 335,68 Lt) paskolos, 661 657,72 JAV dolerio (2 646 630,88 Lt) - sukauptų ir skolos grąžinimo sutartyse numatytų palūkanų bei 76 296,69 JAV dolerių (305 186,76 Lt) - delspinigių.

Bendrovės 1997-2000 metų finansinės būklės rodikliai vertinami patenkinamai, bendrovė yra moki ir pajėgi laiku gražinti paskolas, gamybos apimtys, pardavimai ir paslaugos bei eksportas didėja. Rimtų neigiamų pasekmių bendrovės 2000 metų ūkinei finansinei veiklai turėjo 2000 08 11 bendrovės teritorijoje pavojingas gamtinės kilmės įvykis – Dvarčionėlės upelio šlaito nuošliauža, taigi bendrovė patyrė per 5 mln. Lt nuostolio. Finansų ministerija 2001 m. sausio mėnesį AB “Dvarčionių keramika” paskolas perdavė administruoti AB Turto bankui.

3.2. UAB “Širdies chirurgijos centras”. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1995 09 07 nutarimu Nr.1191 suteikė valstybės garantiją Japonijos finansinėms institucijoms dėl bendrovei teikiamų 945,2 mln. ir 166,8 mln. Japonijos jėnų paskolų, o 1997 07 04 nutarimu Nr.721 iš valstybės vardu gaunamų paskolų suteikė 6,5 mln. JAV dolerio paskolą investiciniam projektui užbaigti ir atlikti mokėjimus pagal sutartis dėl paskolų, gautų su valstybės garantija. Bendrovės verslo planas yra nepagrįstas konkrečiais skaičiavimais, analize, jame nenumatyti galimos veiklos rizikos faktoriai. Bendrovė, 2000 12 31 finansinės atskaitomybės duomenimis, yra nemoki, jos išsipareigojimai 38 220 tūkst. Lt viršija turimą turtą, nuosavas kapitalas nuo bendrovės veiklos pradžios yra minusinis. Bendrovė nevykdė sutartinių išsipareigojimų užsienio kreditoriams bei Finansų ministerijai, iš viso bendrovės skola Finansų ministerijai, 2000 12 31 duomenimis sudaro 28 481 682,23 Lt, iš jų: 11 167 121 Lt - negražinta paskolų dalis, 12 519 397,99 Lt - nesumokėtos palūkanos, 489 020 Lt - nesumokėta garantinė rinkliava už suteiktą valstybės garantiją ir 4 306 143,24 Lt - delspinigiai. Dėl tikrinimo metu nustatytų pažeidimų Valstybės kontrolė 2001 02 28 priėmė sprendimą Nr.12, su kuriuo 2001 03 02 valstybės kontrolieriaus raštu Nr.120-05-453 buvo supažindinta Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Lietuvos Respublikos Seimo Ekonomikos komitetas bei Finansų ministerija.

3.3. VI Vidaus vandens kelių direkcija. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1996 01 11 nutarimu Nr.73 suteikė valstybės garantiją Čekijos bankui dėl įmonei teikiamos 4 328 200 JAV dolerių (17 312 800 Lt) paskolos upių vagos valymo ir gilinimo kompleksui įsigyti. Paskolos gražinimas ir palūkanų mokėjimas vykdomas pagal sutartyje nustatytą grafiką, iki 2000 12 31 įmonė gražino 2 291 400 JAV dolerių (9 165 600 Lt) paskolos ir sumokėjo 789 151,99 JAV dolerio (3 156 607,96 Lt) palūkanų. Įmonės finansinės būklės rodikliai yra pakankami laiku gražinti paskolą bei mokėti palūkanas. Tikrinimo metu nustatyti su valstybės garantuota paskola nesusiję finansinės veiklos pažeidimai, kuriems pašalinti priimtas Valstybės kontrolės 2001 02 28 sprendimas Nr.250-8.

3.4. AB “Sema”. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1998 02 02 nutarimu Nr.143 suteikė valstybės garantiją dėl bendrovei teikiamos gaunamos 13 891 113,9 Danijos kronų paskolos lokaliųjų valymo įrenginių statybos technologinei daliai finansuoti. Vykdydama minėtą Vyriausybės nutarimą bendrovė Finansų ministerijai įkeitė 21 779 219 Lt vertės kilnojamąjį ir nekilnojamąjį turtą, taip pat

sumokėjo 2 procentų vienkartinę rinkliavą už suteiktą valstybės garantiją. Bendrovė faktiškai gavo 12 214 147 Danijos kronų, arba 6 094 860 Lt, paskolą, iš kurios ne pagal tikslinę paskirtį panaudota 649 344 Lt (paskolai įforminti) ir 454 187 Lt - palūkanoms padengti. Investicinis projektas dar neįgyvendintas (nebaigta metateno statyba, neatlikti konservavimo darbai). Bendrovė savo įsipareigojimus užsienio kreditoriui vykdė. Vertinant bendrovės finansinę būklę nustatyta, kad investiciniame projekte numatytos gamybos ir pardavimų apimtys nebuvo pasiektos, bendrovė nuo 1998 metų dirba nuostolingai, jos veiklos tęstinumas nėra garantuotas, paskolos negražinimo rizika didelė. Investiciniam projektui užbaigti bendrovė iš nuosavų lėšų turėtų investuoti apie 3,5 mln. Lt. Galimybė pritraukti papildomas investicijas iš šalies, esant nuostolingai bendrovės veiklai bei dideliems alkoholio verslo apribojimams, šiuo metu yra nereali. Dėl tikrinimo metu nustatytų pažeidimų pašalinimo priimtas Valstybės kontrolės 2001 01 29 sprendimas Nr.240-02.

3.5. AB "Aviakompanija Lietuva". Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1996 11 07 nutarimu Nr.1294 suteikė valstybės garantiją dėl bendrovės gaunamos 6,503 mln. JAV dolerių (26,012 mln. Lt) paskolos lėktuvui įsigyti. Prieš įgyvendinant investicinį lėktuvo įsigijimo projektą bendrovė dirbo nuostolingai, numatyti investiciniame projekte rezultatai iki 2000 metų gruodžio mėn. nepasiekti. Bendrovei laiku nesumokėjus visų įmokų už lėktuvo nuomą, jas užsienio kreditoriams padengė Finansų ministerija. Vadovaujantis Vyriausybės 2000 08 29 nutarimu Nr.989 Finansų ministerija ir bendrovė 2000 09 13 pasirašė šios 688 882,27 JAV dolerių skolos gražinimo sutartį Nr.25G. Bendrovė turto neįkeitė, turto įkeitimas nenumatytas ir paskolos gražinimo sutartyje. Finansų ministerija 2000 08 18 pavedimo sutartimi ir 2000 10 02 perdavimo-priėmimo aktu abi paskolas perdavė administruoti AB Turto bankui. Bendrovė, 2000 12 31 duomenimis pagal abi paskolas įsiskolinimų Finansų ministerijai neturi (pagal paskolų gražinimo grafikus bendrovė gražinti iš viso turi 15 206 590,48 Lt likusios paskolų dalies). Bendrovės finansiniai rodikliai yra nepakankami, kad galėtų laiku gražinti paskolas ir mokėti palūkanas.

3.6. AB stiklo fabrikas "Aleksotas". Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1995 09 15 nutarimu Nr.1225 suteikė valstybės garantiją dėl bendrovės gaunamos 5,61 mln. Vokietijos markių paskolos. Turtinius įsipareigojimus už paskolą prisiėmė AB bankas "Hermis" (dabar AB Vilniaus bankas). Investicinis projektas dar vykdomas. Dėl apyvartinių lėšų trūkumo bendrovė nevykdė mokėjimo grafikus numatytų įsipareigojimų - penkis mokėjimus po 561 000 Vokietijos markių ir palūkanas sumokėjo Finansų ministerija, kuriuos ministerijai padengė AB Vilniaus bankas, pasirašydamas su bendrove paskolų gražinimo sutartis. Pagerėjęs finansinei padėčiai bendrovė 2000 m. lapkričio mėn. dalį paskolos ir palūkanų užsienio kreditoriui gražino ir dalį paskolos - AB Vilniaus bankui. Pagal mokėjimo grafiką bendrovei liko gražinti 2 244 tūkst. Vokietijos markių paskolos ir sumokėti 209

856,86 Vokietijos markių palūkanų. Bendrovė dirba pelningai, jos finansiniai rodikliai rodo gerėjančią finansinę padėtį, taigi bendrovė yra pajėgi grąžinti paskolą bei mokėti palūkanas.

3.7. UAB “Vilkaviškio vandenys”. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1995 03 03 nutarimu Nr.310 suteikė valstybės garantiją dėl bendrovės gaunamos 4,3 mln. Danijos kronų paskolos nuotekų valymo įrenginių investiciniam projektui finansuoti. Bendrovės turtas įkeistas nebuvo. Faktiškai gauta 4 265 966,48 Danijos kronų (3 159 769,84 Lt) paskola. Paskolą ir palūkanas bendrovė grąžina sutartyje numatytu grafiku. Bendrovė kiekvienais metais dirbo nuostolingai, dauguma finansinės būklės rodiklių yra nepakankami. Dėl lėšų trūkumo investicinis projektas nebaigtas, nors paskola panaudota pagal tikslinę paskirtį, bet neefektyviai. Bendrovė savo lėšomis negalės laiku grąžinti paskolos ir mokėti palūkanų. Dėl tikrinimų metu nustatytų pažeidimų pašalinimo Valstybės kontrolė priėmė du sprendimus: 1999 03 31 Nr.260-28 ir 2001 01 04 Nr.260-02. Abu sprendimai įvykdyti.

3.8. SP UAB “Ukmergės vandenys”. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1995 03 03 nutarimu Nr.310 suteikė valstybės garantiją dėl bendrovės gaunamos 2,5 mln. JAV dolerių paskolos vandens biologinio valymo įrenginių investiciniam projektui finansuoti. Bendrovė faktiškai gavo 12 744 071,84 Lt paskolos (paskola gauta įvairia valiuta). Bendrovė grąžino užsienio kreditoriui iš viso 644 824,04 Lt, iki 2008 06 30 liko grąžinti 11 724 562,16 Lt. Investiciniame projekte nebuvo nustatytas investicijų atsipirkimo laikas, bet nurodyti projekto įgyvendinimo rezultatai (kasmetinis pajamų didėjimas, pelnas, mokesčių už taršą mažėjimas). Projektas įgyvendintas 1998 metais, tačiau nuo 1997 metų bendrovė pradėjo dirbti nuostolingai, pajamos didėjo mažesniu, nei numatyta projekte, dydžiu. Pajamos padidėjo, kai 7,6 karto nuo 1997 metų buvo padidinti tarifai už patiektą vandenį ir išvalytas nuotekas. Nors bendrovė dirba nuostolingai, tačiau ji nėra Įmonių bankroto įstatymo subjektas. Bendrovės finansinės būklės rodikliai yra pakankami, kad būtų grąžinta su valstybės garantija gauta paskola. Tikrinimo metu nustatyti apskaitos pažeidimai ištaisyti.

3.9. SP UAB “Širvintų vandenys”. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1995 03 03 nutarimu Nr.310 suteikė valstybės garantiją dėl bendrovės gaunamos 1,2 mln. JAV dolerių paskolos vandens valymo įrenginių statybos investiciniam projektui finansuoti. Faktiškai iki 2000 09 30 buvo gauta 790 310,72 JAV dolerio (3 161 242,88 Lt) paskolos, kurios grąžinimo pradžia numatyta 1999 12 31, pabaiga – 2007 12 31. Bendrovė dėl apyvartinių lėšų trūkumo sutartyje nustatytu laiku neatliko pirmų dviejų paskolos dalies grąžinimų (grąžinimus, kaip valstybės garanto vykdytojas, atliko Finansų ministerija, iš viso sumokėdama užsienio kreditoriui 92 014,23 JAV dolerio (368 056,52 Lt) paskolos dalį ir 196,21 JAV dolerio (784,84 Lt) delspinigių). Finansų ministerijos 2000 05 10 sprendimu Nr.1301-12-0006363 nutarta išieškoti iš skolininko sąskaitų banke 45 525,36 JAV dolerio (182 101,44 Lt), pagal šį sprendimą išieškota 21 101,44 Lt, dėl likusios neišieškotos sumos (161 000 Lt) bendrovė

ir Finansų ministerija 2000 08 11 pasirašė skolos sutartį Nr.237. Finansų ministerija 2000 10 02 paskolos bylos perdavimo-priėmimo aktu Nr.46-48/6 perdavė administruoti paskolą ir skolos grąžinimo sutartimi neįformintą 46 488,87 JAV dolerių įsiskolinimą AB Turto bankui, paskola priskirta didžiausios rizikos paskolų grupei. Likusi grąžinti užsienio kreditoriui paskolos dalis 2000 12 31 sudarė 2 789 331,92 Lt. Bendrovėje blogėja atsiskaitymų padėtis (didėja pirkėjų įsiskolinimas bendrovei), ji dirba nuostolingai, o nuosavas kapitalas, 2000 10 01 balanso duomenimis, yra mažesnis už $\frac{3}{4}$ įstatuose nurodyto įstatinio kapitalo. Bendrovės finansinės būklės rodikliai yra blogi, taigi ji negali sutartyje nustatytu laiku grąžinti su valstybės garantija gautos paskolos. Tikrinimo metu nustatyti su valstybės garantuota paskola nesusiję finansinės veiklos pažeidimai, kuriems pašalinti priimtas Valstybės kontrolės 2001 01 29 sprendimas Nr.290-1.

3.10. SP UAB "Anykščių šiluma". Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1999 07 29 nutarimu Nr.867 suteikė valstybės garantiją dėl bendrovės gaunamos 4,5 mln. eurų (19 mln. Lt) paskolos Anykščių miesto šilumos ūkiui modernizuoti. Anykščių rajono savivaldybė 1999 09 15 laidavimo sutartimi su Finansų ministerija įsipareigojo padengti šią paskolą, jei bendrovė nesugebėtų jos grąžinti. Savivaldybė, laidavusi šios paskolos grąžinimą, 5,4 karto viršijo Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 04 28 nutarimu Nr.511 patvirtintos Savivaldybių naudojimosi bankų kreditais, paskolų ėmimo ir teikimo tvarkos 2 punkte nustatytus limitus. Faktiškai iš šios gautos 4,5 mln. eurų paskolos, už atliktus darbus apmokėta 18 867 861,54 Lt, papildomai iš bendrovės nuosavų lėšų - 131 524,93 Lt (bendrovės nuosavų lėšų prireikė, pakitus euro kursui). Visa paskolos suma panaudota investiciniam projektui finansuoti. Projekte numatyti įrengimai sumontuoti, tačiau planuota darbų ir paslaugų savikaina nebuvo pasiekta, ir 2000 metais ji buvo kur kas didesnė, nei prieš įgyvendinimą investicinį projektą. Iki 2000 09 30 pagal paskolos grąžinimo grafiką bendrovė turėjo grąžinti 187 500 eurų paskolos ir sumokėti 370 147 eurus palūkanų, tačiau likos skolinga 187 500 eurų paskolos ir 82 056,32 eurų priskaičiuotų palūkanų (atitinkamai 663300 litų ir 290282,44 lito). Įvertinus bendrovės finansinės būklės rodiklius nustatyta, kad bendrovės trumpalaikis turtas po investicinio projekto įgyvendinimo dar padengia trumpalaikius įsipareigojimus, tačiau mokumas - rizikingas (įgyvendinus investicinį projektą, jis sumažėjo 3 kartus) ir didėja bankroto grėsmė. Bendrovėje padidėjo turto dalis, finansuojama skolintomis lėšomis, jos įprastinė veikla vykdoma nuostolingai, nesugebama tinkamai panaudoti turimo materialiojo turto ir gauti pelno. Dėl tikrinimo metu nustatytų pažeidimų pašalinimo priimtas Valstybės kontrolės 2001 03 01 sprendimas Nr.290-03, tikrinimo aktas Nr.290-105 perduotas Anykščių rajono policijos komisariatui.

Įsvada. Patikrinus 10 bendrovių, kurių gautoms paskoloms suteiktos valstybės garantijos, nustatyta, kad bendra bendrovių prisiimtų įsipareigojimų suma yra 194 724 616,1 Lt, jų įsiskolinimas

2000 12 31 sudarė 375 742 679,9 Lt, iš jų laiku negrąžinta paskolos dalis - 64 363 300,0 Lt, delspinigiai - 4 611 330,0 Lt. Daugelio analizuojamų ūkio subjektų finansinės būklės rodikliai yra nepakankami, kad ūkio subjektai galėtų laiku grąžinti paskolas ir mokėti palūkanas. Finansų ministerija neužtikrino paskolų lėšų panaudojimo ir grąžinimo galimybių įvertinimo bei kontrolės. Valstybės kontrolės ankstesniųjų tikrinimų apibendrinimuose bei išvadose dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės ataskaitos apie valstybės skolą buvo siūloma probleminių paskolų administravimą perduoti AB Turto bankui, tačiau Finansų ministerija paskolų administravimo perdavimą AB Turto bankui pradėjo taikyti tik nuo 2000 metų.

4. Valstybės vardu gautos ir perskolintos ūkio subjektams paskolos

Valstybės kontrolė patikrino paskolų, gautų valstybės vardu ir perskolintų ūkio subjektams, panaudojimą 4 ūkio subjektuose. Vertinant atskirus ūkio subjektus, nustatyta:

4.1. UAB “SK Impeks Medicinos diagnostikos centras”. Vadovaudamosi Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 05 21 nutarimu Nr.367 ir 1993 10 05 Ministro Pirmininko potvarkiu Nr.683p, bendrovė ir Finansų ministerija 1994 11 05 pasirašė sutartį Nr.17/58 dėl stomatologinės įrangos privačioms gydymo įstaigoms pirkimo už 2 mln. JAV dolerių ir paskolos grąžinimo iki 1998 08 15 sutartį (1998 08 21 papildomu susitarimu Nr.1 patikslinta paskolos suma ir nustatyta kita grąžinimo data - 2002 02 15). Faktiškai gauta 1 844 428 JAV dolerių (7 377 712 Lt) paskola, už kurią buvo nupirkta įvairi stomatologinė įranga. Paskolos panaudojimo, įrangos gavimo ir pajamavimo pažeidimų nenustatyta. Bendrovė iki 2000 12 31 grąžino Finansų ministerijai 1 515 300 JAV dolerių (6 061 200 Lt) paskolos dalį ir sumokėjo 427 508,74 JAV dolerio (1 710 034,96 Lt) palūkanų. Liko negrąžinta 323 535 JAV dolerių (1 294 140 Lt) paskolos dalis. Bendrovė yra pajėgi laiku grąžinti paskolą ir mokėti palūkanas.

4.2. AB “Lietuvos kuras”. Bendrovė gavo dvi užsienio paskolas, iš viso 54 068 069,1 Lt (iš Europos Ekonominės Bendrijos paskolos, skirtos Lietuvai, 8 mln. eurų pagal 1993 09 02 sutartį Nr.12EB/72 ir iš Pasaulio banko paskolos 4 252 354 JAV dolerius pagal 1993 07 20 sutartį Nr.5, šias sutartis pasirašė Finansų ministerija ir VĮ “Lietuvos kuras”). Pagal sutartį Nr.12EB/72 (su vėlesniais patikslinimais) paskolos grąžinimo pradžia buvo numatyta 2000 12 15, pabaiga - 2015 01 01, pagal sutartį Nr.5 (su vėlesniais patikslinimais) paskolos grąžinimo pradžia - 2000 12 15, pabaiga - 2014 08 15. Bendrovės nekilnojamasis turtas paskolų grąžinimui užtikrinti buvo pradėtas įkeisti tik po Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 01 07 nutarimo Nr.13 “Dėl paskolų grąžinimo terminų atidėjimo akcinei bendrovei “Lietuvos kuras”. Finansų ministerijai iki 2001 01 23 buvo įkeista 33 169 071,35 Lt vertės turto (daugiausia degalinės), tai sudaro tik 62,2 procento paskolų sumos. Paskolų lėšos, gautos pagal sutartį Nr.5, buvo panaudotos įsigyti 774 092 Lt vertės turbininę alyvą, kurios techninės

charakteristikos netiko Lietuvos elektrinėms, be to kai kurių rūšių tepalų bei alyvų buvo įsigyta kur kas didesniais kiekiais, nei buvo reikalinga, taigi dalis produktų buvo realizuota mažesnėmis kainomis (bendrovė patyrė apie 1,5 mln. Lt nuostolių). Pagal sutartį Nr.12EB/72 už 921 065,76 Lt buvo įsigyta 4403,79 tonos akmens anglies, kurios kaina 85 procentais didesnė, nei numatyta paskolos sutartyje. Bendrovė 2000 12 31 Finansų ministerijai buvo įsiskolinusi iš viso 43 297 720,69 Lt, iš jų laiku negražinta - 3 439 725,52 Lt. Dėl laiku nesumokėtų palūkanų bendrovė ir Finansų ministerija 2000 12 14 pasirašė skolos gražinimo sutartis Nr.359 ir Nr.369. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 12 24 nutarimu Nr.1507 bendrovė buvo atleista nuo priskaičiuotų 5 108 093,74 eurų delspinigių. Bendrovės veiklos tęstinumas abejotinas, jos finansinės būklės rodikliai yra nepakankami, kad bendrovė galėtų laiku gražinti paskolas bei mokėti palūkanas. Finansų ministerija 2000 metais perdavė paskolų administravimą AB Turto bankui.

4.3. UAB "Skuja". Valstybinės užsienio paskolų komisijos 1993 12 20 sprendimu (be Lietuvos Respublikos Vyriausybės atitinkamo nutarimo) bendrovės investiciniam tranzitinių krovinių apdorojimo ir multimodelinių pervežimų komplekso projektui finansuoti skirta 2,6 mln. JAV dolerių paskola iš Tarptautinio valiutos fondo Lietuvai skirtų paskolų (dalį paskolos buvo pavesta administruoti LAIB - Lietuvos akciniam inovaciniam bankui). Bendrovė ir LAIB 1994 01 31 pasirašė paskolos sutartį Nr.30 (su 1994 06 16 patikslinimu) dėl minėtos 2,6 mln. JAV dolerių paskolos, kurią gražinti pradėdama 1997 02 01 ir baigiama - 2003 10 01. Faktiškai gauta 10 449 796 Lt. LAIB pagal 1996 07 12 reikalavimo perleidimo sutartį visas teises perleido Finansų ministerijai. Bendrovė įkeitė bankui 12 979 806 Lt vertės nekilnojamąjį turtą. Bendrovė paskolos dalį (4 826 178,32 Lt) panaudojo ne investiciniam projektui įgyvendinti, bet apyvartinėms lėšoms (1994-1995 metais iš šių lėšų buvo mokamos palūkanos, 3 procentų vienkartinė rinkliava, iš viso Finansų ministerijai sumokėta 1 494 271,48 Lt). Investicinis projektas neįgyvendintas, nepasiektas numatytas pelningumas (bendrovė nuo 1994 metų dirbo nuostolingai). Bendrovė negražino Finansų ministerijai numatytos sutartimi paskolos dalies bei nuo 1995 metų nemokėjo palūkanų. Bendrovės įsiskolinimas Finansų ministerijai pagal šią paskolą 2000 12 31 buvo 54 078 272 Lt, iš jų: negražinta paskola - 10 449 796 Lt, palūkanos - 5 367 833 Lt ir delspinigiai - 42 892 414 Lt. Tardymo departamente prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos atliekamas parengtinis tardymas baudžiamojoje byloje Nr.02-1-010 dėl UAB "Skuja" paskolos panaudojimo ne pagal paskirtį. Klaipėdos apygardos teismas 2000 11 20 nutartimi bendrovei išskėlė bankroto bylą, o 2001 01 25 nutartimi patvirtino kreditorių sąrašą bei jų finansinius reikalavimus, tarp jų - ir Finansų ministerijos 62 244 119,74 Lt finansinius reikalavimus. Finansų ministerija 2001 01 25 perdavė administruoti šią paskolą AB Turto bankui.

4.4. UAB "Jaura". Bendrovei suteiktos keturios užsienio paskolos bendrai 4 061 530 Lt sumai (iš Europos Ekonominės Bendrijos paskolos, skirtos Lietuvai 220,8 tūkst. eurų, iš Tarptautinio valiutos fondo paskolų - 53,4 tūkst. JAV dolerių ir 499 tūkst. JAV dolerių. Paskolos suteiktos per komercinį banką "Aurabankas", pasirašė ir Finansų ministerija. Bankrutavus KB "Aurabankas" visus išsipareigojimus perėmė AB Turto bankas (bei 150,41 tūkst. eurų AB "Litimpeks bankas", o 1996 04 02 skolos perkėlimo sutartimi ši skola perkelta Valstybinei respublikinių sporto renginių valdybai, kuri vėliau bankrutavo). Bendrovė buvo įkeitusi KB "Aurabankas" už paskolas savo nekilnojamąjį turtą, kurio vertė 1 166 340 Lt. Bendrovė gautų paskolų dalį (1 618 440 Lt) panaudojo ne pagal tikslinę paskirtį. Bendrovė nuo 1996 metų nevykdė paskolų sutartyse prisiimtų finansinių išsipareigojimų nei bankams, nei Finansų ministerijai. Vilniaus apygardos teismas 1999 07 15 nutartimi bendrovei iškėlė bankroto bylą, o teismo 2000 05 25 sprendimu - pripažinta bankrutavusia. Finansų ministerijos duomenimis, UAB "Jaura" bankroto bylos iškėlimo dieną ministerijai buvo skolinga 3 346 919,76 Lt, tačiau teismas pripažino tik 2 779 299,48 Lt finansinį reikalavimą (dėl praleisto šešių mėnesių ieškininės senaties termino). Finansų ministerija 2000 10 23 paskolos perdavimo - priėmimo aktu perdavė paskolas administruoti AB Turto bankui. Realizavus bendrovės turtą, AB Turto bankui atiteko 131 380 Lt ir 22 422,48 Lt grynais pinigais, kuriuos įnešė UAB "Jaura" buvęs direktorius A.Putramentas. Iš viso AB Turto banko kreditorinis reikalavimas bendrovei sudaro 11 780 085,34 Lt, gražinta - 153 802,48 Lt, arba 1,34 procento visų reikalavimų. Valstybės kontrolė dar 1996 11 14 priėmė sprendimą Nr.168 dėl pažeidimų, nustatytų tikrinant UAB "Jaura" gautų paskolų panaudojimą. 1997 metais Valstybės kontrolės Kvotos skyrius priėmė nutarimą iškelti baudžiamąją bylą UAB "Jaura" direktoriui, byla buvo perduota Vilniaus miesto Tardymo valdybai.

Įšvada. Patikrinus 4 bendroves, nustatyta, kad bendrovių prisiimtų išsipareigojimų bendra suma sudaro 75 957 107,1 Lt, jų išiskolinimas valstybei 2000 12 31 buvo 113 692 692,02 Lt, iš jų laikų negražinta paskolų - 16 921 821,79 Lt, delspinigių - 53 612 097,83 Lt, arba 70,6 procento prisiimtų išsipareigojimų (75 957 107,1 Lt). Taip pat nustatyta, kad 3 ūkio subjektai šiuo metu negali vykdyti savo skolinių išsipareigojimų valstybei. Finansų ministerija neužtikrino tinkamo paskolų administravimo - sankcijos buvo taikomos ne laiku ir neefektyviai.

5. Finansų ministerijos atlikti mokėjimai už tikrintus ūkio subjektus

Analizuojant Finansų ministerijos, kaip valstybės garantijos vykdytojos, mokėjimus, užsienio kreditoriams už ūkio subjektus nustatyta, kad per 1993-2000 metus ministerija valstybės skolos aptarnavimo išlaidų lėšomis iš viso sumokėjo 338 445 347,63 Lt. Už šiame apibendrinime

analizuotus ūkio subjektus ministerija sumokėjo 50 442 434,17 Lt, arba 14,9 procento nuo bendros sumokėtos sumos, iš jų už:

AB stiklo fabriką "Aleksotas" - 6 868 359,38 Lt (6 743 698,75 Lt išieškota iš skolininko sąskaitų ne ginčo tvarka, dėl 124 660,63 Lt skolos gražinimo sutartis dar neiforminta);

AB "Aviakompanija Lietuva" - 2 773 200 Lt (17 670,92 Lt išieškota iš skolininko sąskaitų ne ginčo tvarka, dėl 2 755 529,08 Lt sudaryta skolos gražinimo sutartis);

AB "Dvarčionių keramika" - 23 820 266,08 Lt (679 952,48 Lt išieškota iš skolininko sąskaitų ne ginčo tvarka, dėl 23 140 313,6 Lt sudarytos 6 skolos gražinimo sutartys);

SP UAB "Širvintų vandenys" - 554 012,4 Lt (21 101,44 Lt išieškota iš skolininko sąskaitų ne ginčo tvarka, dėl 161 000 Lt sudaryta skolos gražinimo sutartis, dėl 371 910,96 Lt skolos gražinimo sutartis dar neiforminta);

UAB "Širdies chirurgijos centras" - 16 426 596,31 Lt (paskolų suma dar neiforminta skolos gražinimo sutartimis).

Išvados ir siūlymai

Įvertinus Valstybės kontrolės tikrinimų metu surinktą medžiagą, daromos tokios apibendrinančios **išvados**:

1. Ūkio subjektų gautų valstybės vardu ar su valstybės garantija paskolų gražinimas daugeliu atvejų nėra užtikrintas turto įkeitimu (daugiausia suteiktų iki 1998 metų paskolų).

2. Turintiems finansinių sunkumų (keletą metų veikiančiams nuostolingai, atsidūrusiems prie bankroto ribos) ūkio subjektams pratęsimi paskolų gražinimo terminai arba suteikiamos naujos paskolos.

3. Norminiais aktais nereglamentuota investicinių projektų ar verslo planų įgyvendinimo eigos bei galutinių rezultatų kontrolė ir priežiūra.

4. Nepakankamas valstybės įstaigų (Finansų, Žemės ūkio, Ūkio ministerijų, VĮ Valstybės turto fondo, savivaldybių) atstovavimas valstybės interesams ir veiklos kontrolė ūkio subjektuose, gavusiuose paskolas.

5. Finansų ministerija neužtikrina tinkamo paskolų administravimo, jos taikomos sankcijos skoloms išieškoti nepakankamai efektyvios.

6. Iki šiol Finansų ministerija neparengė valstybės biudžeto lėšų panaudojimo atsiskaitymams už bankrutuojančius ir finansinių problemų turinčius ūkio subjektus bei šių lėšų nurašymo į valstybės biudžeto išlaidas tvarkos.

Valstybės skolinių išipareigojimų valdymo problemoms spręsti Valstybės kontrolė **siūlo**:

1. Nustatyti paskolų, suteikiamų valstybės vardu ir perskolintų ūkio subjektams, bei paskolų, už kurias garantavo valstybė, gražinimo mechanizmą maksimaliai panaudojant turto įkeitimą, kaip pagrindinę paskolų gražinimą užtikrinančią priemonę.

2. Nustatyti tvarką, kurioje, skiriant papildomas paskolas ūkio subjektams (arba atidedant paskolų gražinimo terminus), būtų numatytas privalomas nepriklausomų ekspertų ar Valstybės kontrolės išvadų pateikimas dėl ankstesnių vykdomų investicinių projektų įgyvendinimo eigos bei atsipirkimo.

3. Ūkio subjektams už skolinių įsipareigojimų nevykdymą taikyti visas Valstybės skolos įstatyme numatytas sankcijas.

4. Plačiau taikyti probleminių paskolų valdymo ir skolinių įsipareigojimų išieškojimo perdavimą AB Turto bankui, kaip įstaigai, turinčiai atitinkamos kvalifikacijos specialistų bei reikiamą materialinę ir techninę bazę, padedančią atlikti suteiktų paskolų ir garantijų monitoringą.

Valstybės turto kontrolės
skyriaus viršininkas

Viktoras Švedas

Vyresnysis kontrolierius
Karanauskas

Algirdas